

MILLIY MANFAATLAR PSIXOLOGIYASI VA QONUNLARGA HURMAT**Nizomiy nomidagi O'zMPU talabasi****Alimuhammadova Gulsevar****Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi****Saidova Nargiza Ismatulla qizi****Annotatsiya**

Maqolada milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot yoshlarning ijtimoiy ongida milliy manfaatlarni anglash, ularni jamiyat hayotida amalga oshirish va huquqiy madaniyatini oshirishdagi psixologik omillarni o'rganishga qaratilgan. Maqolada shuningdek, qonunlarga hurmatni shakllantirishda ijtimoiy, madaniy va ma'naviy faktorlarning roli ko'rsatib beriladi. Shu bilan birga, milliy manfaatlarni qadrlash, shaxsning mas'uliyatini anglash va huquqiy ongni rivojlantirishga doir zamonaviy ilmiy qarashlar keltiriladi.

Kalit so'zlar: milliy manfaatlar, psixologiya, qonuniy madaniyat, huquqiy ong, ijtimoiy javobgarlik, shaxsiy mas'uliyat, ma'naviy qadriyatlar, davlat siyosati, ijtimoiy psixologiya, huquqiy ongni shakllantirish

Аннотация

В статье рассматривается взаимосвязь психологии национальных интересов и уважения к законам. Исследование направлено на изучение психологических факторов, влияющих на формирование у молодежи понимания национальных интересов, их реализации в общественной жизни и повышение правовой культуры. Особое внимание уделяется роли социальных, культурных и моральных факторов в формировании уважения к законам, а также современным научным подходам к развитию ответственности личности и правового сознания.

Ключевые слова: национальные интересы, психология, правовая культура, правовое сознание, социальная ответственность, личная ответственность, моральные ценности, государственная политика, социальная психология, формирование правосознания

Abstract

This article examines the interrelation between the psychology of national interests and respect for the law. The study focuses on psychological factors that influence youth understanding of national interests, their implementation in social life, and the development of legal culture. It also highlights the role of social, cultural, and moral factors in fostering law-abiding behavior and modern scientific approaches to developing personal responsibility and legal awareness.

Keywords: national interests, psychology, legal culture, legal awareness, social

responsibility, personal responsibility, moral values, state policy, social psychology, development of legal consciousness

Kirish. Zamonaviy jamiyatda milliy manfaatlarni anglash va ularga sodiqlik yoshlarning ijtimoiy, ma'naviy va psixologik rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Milliy manfaatlar psixologiyasi shaxsning o'z jamiyati, davlat va uning qonunlariga bo'lgan munosabatini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, qonunlarga hurmat, huquqiy ong va ijtimoiy javobgarlik shaxsning shaxsiy mas'uliyati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, jamiyatdagi barqarorlik va qonuniy tartibni ta'minlashga xizmat qiladi.

Psixolog olimlar Erik Erikson va Lev Vygotskiy shaxsning ijtimoiy va madaniy muhit bilan bog'liq rivojlanishini ta'kidlagan. Erikson shaxsning identitetini shakllantirishda ijtimoiy qoidalarga rioya qilish va jamiyat me'yorlarini anglash muhim ekanini ta'kidlaydi. Vygotskiy esa madaniy va huquqiy qadriyatlarning yosh ongida ichki psixologik barqarorlikni yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Shu bois milliy manfaatlarni to'g'ri anglagan va qonunlarga hurmatni o'zlashtirgan yoshlar jamiyatdagi ijtimoiy tartibni mustahkamlashda faol rol o'ynaydi.

Mamlakatning konstitutsiyaviy va huquqiy tizimi yoshlar ongida shaxsiy mas'uliyatni shakllantirish, milliy manfaatlarni qadrlash va huquqiy madaniyatni rivojlantirishga asos yaratadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim muassasalari va oilaviy tarbiya orqali milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni uyg'unlashtirish yoshlarning ijtimoiy ongini boyitadi, radikal qarashlar va huquqiy beparvolikning oldini oladi.

Shu sababli, mazkur maqola milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni shakllantirishdagi psixologik omillar, ularning ijtimoiy va madaniy kontekstdagi roli, shuningdek, shaxsning ma'naviy va huquqiy ongini rivojlantirishga oid zamonaviy ilmiy qarashlarni tahlil qilishga qaratilgan.

Asosiy qism. Zamonaviy jamiyatda milliy manfaatlarni anglash va qonunlarga hurmat yoshlarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, shaxsning ijtimoiy mas'uliyatini, huquqiy ongini va ma'naviy barqarorligini shakllantiradi. Milliy manfaatlar psixologiyasi shaxsni o'z davlatiga, xalqiga va jamiyatning umumiy qoidalariga sodiq bo'lishga undaydi. Shu bilan birga, qonunlarga hurmat yoshlarning ijtimoiy ongini tartibga soluvchi mexanizm sifatida ham muhimdir. Odamlar qonuniy qoidalarni anglab, ularga rioya qilganda jamiyatdagi tartib va xavfsizlik mustahkamlanadi. Bu jarayon shaxsning mas'uliyat hissini, axloqiy va huquqiy qadriyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Psixolog Erik Eriksonning fikriga ko'ra, shaxsning identiteti uning ijtimoiy va madaniy muhit bilan o'zaro munosabatida shakllanadi. Shaxs o'zligini aniqlash jarayonida milliy manfaatlarni tushunishi va qonunlarga hurmatni o'zlashtirishi orqali ichki psixologik barqarorlikni hosil qiladi. Shu nuqtai nazardan yoshlarning huquqiy madaniyati ularning

jamiyatdagi rolini va shaxsiy mas'uliyatini anglash bilan bevosita bog'liqdir. Lev Vygotskiy esa madaniy va huquqiy qadriyatlarning psixikaga ta'sirini tahlil qilib, yoshlar ongida bu qadriyatlar ichki barqarorlikni yaratishda hal qiluvchi omil ekanini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, shaxsning huquqiy bilimlari, ma'naviy va ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtirishi, ularni amaliy hayotga tatbiq etishi uning shaxsiy mas'uliyatini rivojlantiradi.

Ta'lim tizimi va oilaviy tarbiya yoshlarning milliy manfaatlar psixologiyasini rivojlantirish va qonunlarga hurmatni shakllantirishda asosiy vositalardan hisoblanadi. Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayonida milliy qadriyatlar, tarixiy meros va huquqiy madaniyatni uyg'unlashtirgan darslar yoshlarning shaxsiy mas'uliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy psixologlarning fikricha, shaxs jamiyatdagi qoidalar va me'yorlarni o'rganib, ularga rioya qilganda, u radikal qarashlardan himoyalanaadi va jamiyatning barqarorligiga ijobiy hissa qo'shadi. Bu esa yoshlarning o'zligini anglash, ijtimoiy moslashuv va huquqiy ongini rivojlantirish uchun muhim platforma yaratadi.

Mamlakatning konstitutsiyaviy va huquqiy tizimi yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish, qonunlarga hurmatni shakllantirish va milliy manfaatlarni qadrlash jarayonida muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, davlat dasturlari, ijtimoiy kampaniyalar va yoshlar tashkilotlari bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi. Shaxs milliy manfaatlarni chuqur anglagan sari, u jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytiradi, qonunlarga hurmatni mustahkamlaydi va ijtimoiy tartibni ta'minlashda faol ishtirok etadi.

Shuningdek, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat bir-birini mustahkamlaydigan jarayonlar sifatida qaraladi. Milliy manfaatlarni qadrlash shaxsni davlatga sodiq bo'lishga undaydi, qonunlarga hurmat esa jamiyatdagi tartibni saqlashga yordam beradi. Bandura va boshqa zamonaviy psixologlar ta'kidlashicha, shaxs o'z ijtimoiy muhitidagi ijobiy namunalardan ta'sir oladi, shu jumladan qonunlarga rioya qiladigan va milliy qadriyatlarni qadrlaydigan kattalar va yetakchilardan. Shu tarzda yoshlarning milliy manfaatlar psixologiyasini rivojlantirish va qonunlarga hurmatni shakllantirish nafaqat shaxsning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi, balki jamiyatning barqaror va qonuniy asoslarini mustahkamlaydi.

Natijada, milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat yoshlarni barqaror, mas'uliyatli va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantiradi. Shu bilan birga, bu jarayon mamlakatda huquqiy madaniyatni rivojlantirish, ijtimoiy tartibni mustahkamlash va yoshlarni radikal ta'sirlardan himoya qilishda muhim mexanizm hisoblanadi.

Zamonaviy jamiyatda milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatning shakllanishi yoshlarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Milliy manfaatlar shaxsning o'z jamiyati, davlati va xalqiga bo'lgan munosabatini belgilab beradi, uning shaxsiy mas'uliyati va ijtimoiy javobgarligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, qonunlarga hurmat nafaqat shaxsning huquqiy ongini oshiradi, balki jamiyatdagi barqarorlik va ijtimoiy tartibni ta'minlashda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. Odamlar qonuniy qoidalarni anglab,

ularga rioya qilganda ijtimoiy tartib mustahkamlanadi, shuningdek shaxsning ma’naviy va huquqiy qadriyatlari rivojlanadi.

Psixolog Erik Eriksonning ta’limotiga ko’ra, shaxsning identiteti uning ijtimoiy va madaniy muhit bilan o’zaro munosabatida shakllanadi. Shaxs o’zligini aniqlash jarayonida milliy manfaatlarni tushunishi va qonunlarga hurmatni o’zlashtirishi orqali ichki psixologik barqarorlikni hosil qiladi. Shuningdek, u jamiyatdagi o’rni va roli haqida to’liq tasavvurga ega bo’lib, shaxsiy va ijtimoiy mas’uliyatni uyg’unlashtiradi. Shu nuqtai nazardan yoshlarning huquqiy madaniyati ularning jamiyatdagi roli, shaxsiy mas’uliyati va axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish bilan bevosita bog’liqdir.

1. JADVAL

Milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni shakllantiruvchi asosiy omillar

№	Omil	Ta’siri	Ilmiy asos
1	Milliy manfaatlarni anglash	Shaxsni davlat va jamiyatga sodiq qiladi, ijtimoiy javobgarlikni oshiradi	Eriksonning identitet nazariyasi
2	Qonunlarga hurmat	Jamiyatdagi ijtimoiy tartibni mustahkamlaydi, shaxsni radikal ta’sirlardan himoya qiladi	Bandura, ijtimoiy o’rganish nazariyasi
3	Ma’naviy qadriyatlar	Shaxsning axloqiy barqarorligini oshiradi, huquqiy ongini mustahkamlaydi	Vygotskiy, madaniy-tarixiy nazariya
4	Ta’lim va tarbiya	Huquqiy madaniyat va milliy qadriyatlarni uyg’unlashtiradi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi	Zamonaviy pedagogika tadqiqotlari
5	Ijtimoiy muhit (oil, jamoa)	Shaxsni qo’llab-quvvatlaydi, qonunlarga hurmatni mustahkamlaydi	Fromm, ijtimoiy ehtiyojlar nazariyasi
6	Davlat siyosati va dasturlar	Huquqiy madaniyatni kengaytiradi, milliy manfaatlarni targ’ib qiladi	Ijtimoiy boshqaruv va davlat siyosati tadqiqotlari

Jadval tahlili

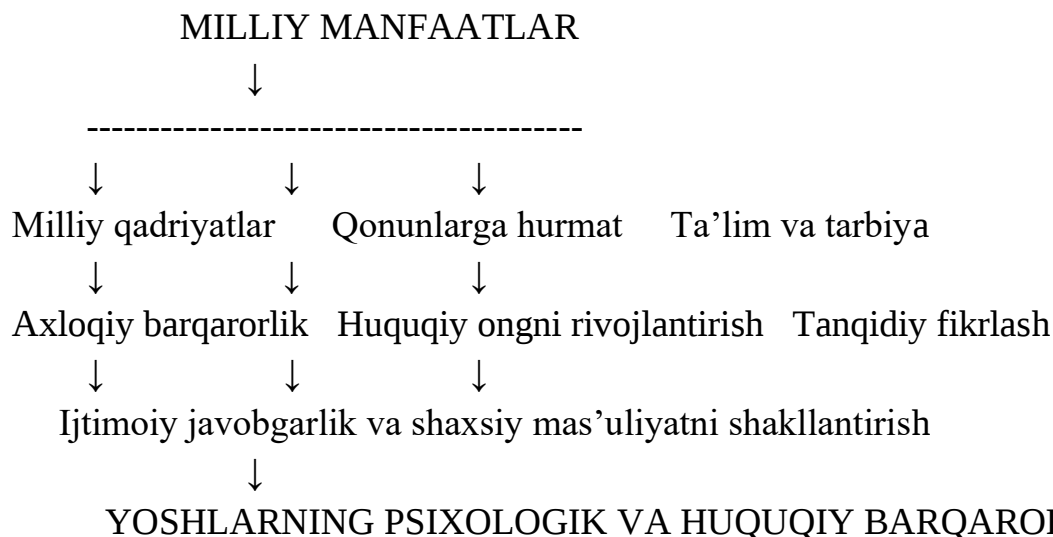
Jadvalda ko’rinib turibdiki, milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat o’zaro uzviy bog’liq jarayon sifatida yoshlarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishini belgilaydi. Eriksonning qarashlariga ko’ra, milliy manfaatlarni anglagan shaxs o’zligini to’liq anglab, jamiyatdagi o’rnini tushunadi. Banduraning ijtimoiy o’rganish nazariyasi esa qonunlarga hurmatni shakllantirishda ijtimoiy namunalarning ahamiyatini ko’rsatadi. Vygotskiy va pedagogik tadqiqotlar shaxsning ma’naviy qadriyatlari va ta’lim orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning barqaror psixologik immunitetga ta’sirini ta’kidlaydi. Ijtimoiy muhit va davlat siyosati esa bu jarayonlarni mustahkamlashda asosiy vosita hisoblanadi. Shu tarzda,

barcha omillar birlashib, yoshlarni barqaror va qonunlarga hurmatli shaxs sifatida shakllantiradi.

1. SXEMA

Milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni shakllantirish jarayoni

Sxema tahlili

Sxema milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni shakllantirish jarayonini bosqichma-bosqich ko'rsatadi. Milliy manfaatlar shaxsning ijtimoiy va ma'naviy orientatsiyasini belgilaydi, bu esa milliy qadriyatlar orqali axloqiy barqarorlikni hosil qiladi. Qonunlarga hurmat shaxsning huquqiy ongini rivojlantiradi va ijtimoiy tartibni saqlashga yordam beradi. Ta'lim va tarbiya jarayoni tanqidiy fikrlash va huquqiy madaniyatni shakllantiradi. Ushbu uch yo'nalishning uyg'unligi shaxsda ijtimoiy javobgarlik, shaxsiy mas'uliyat va barqaror psixologik holatni yaratadi, natijada yoshlar qonunlarga hurmatli va milliy manfaatlarni qadrlaydigan fuqarolarga aylanadi.

Mazkur maqolada milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat o'rtasidagi uzviy bog'liqlik tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, milliy manfaatlarni anglash yoshlarning ijtimoiy va psixologik rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Milliy manfaatlar shaxsning o'zligini anglashiga, ijtimoiy javobgarlikni his qilishiga va jamiyatga sodiq bo'lishiga yordam beradi. Shu bilan birga, qonunlarga hurmat shaxsning huquqiy ongini rivojlantiradi, ijtimoiy tartibni mustahkamlaydi va yoshlarni radikal ta'sirlardan himoya qiladi.

Xulosa. Erikson va Vygotskiy kabi olimlarning fikrlariga ko'ra, shaxsning identiteti va ichki barqarorligi milliy qadriyatlar va qonuniy me'yorlarga rioya qilish orqali shakllanadi. Bandura nazariyasi esa ijtimoiy o'rganish jarayoni orqali yoshlarning huquqiy madaniyati va mas'uliyatini rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ta'lim va tarbiya tizimi, oila va ijtimoiy muhit yoshlarning milliy manfaatlar psixologiyasini mustahkamlash va qonunlarga hurmatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Jadval va sxema tahlillari shuni ko'rsatadiki, milliy manfaatlarni qadrlash, qonunlarga hurmat

va ma'naviy qadriyatlarni uyg'unlashtirish jarayoni yoshlarning barqaror, mas'uliyatli va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Shu tariqa, milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmatni rivojlantirish nafaqat shaxsning ijtimoiy va psixologik barqarorligini oshiradi, balki jamiyatning huquqiy madaniyatini mustahkamlash va barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Natijada, milliy manfaatlar psixologiyasi va qonunlarga hurmat uyg'unligi yoshlarni qonuniy ongli, ma'naviy barqaror va milliy qadriyatlarni qadrlaydigan fuqarolarga aylantiradi. Shu sababli davlat siyosati, ta'lim va tarbiya tizimi hamda ijtimoiy muhit ushbu jarayonlarni qo'llab-quvvatlashda asosiy vosita hisoblanadi. Maqola yakunida ta'kidlanadiki, milliy manfaatlarni anglash va qonunlarga hurmatni shakllantirish yoshlar psixologiyasini rivojlantirish va jamiyat barqarorligini mustahkamlashning samarali mexanizmi sifatida qaraladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Satvoldiyev, F. A. Huquqiy madaniyat va huquqiy tarbiya asoslari. Namangan: NamDU nashriyoti, 2024.
2. Ergashev, I., Shodmonova, G. Raising legal awareness and legal culture in youth. T.: —, 2022.
3. Khomutnikova, E. A. Formation of legal culture of student youth. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences, 2021.
4. Savishchenko, V. “The Role of Legal Psychology in the Formation of Legal Culture of Youth.” PJ Criminology, 2024.